

LBRIS

We know
books

SUFLETUL BANILOR

Cum să revendicăm
bogăția resurselor noastre interioare

LYNNE TWIST
cu **TEREZA BARKER**

Cuvânt-înainte de
JACK CANFIELD

Traducere din limba engleză de
ELENA DRĂGUȘIN-RICHARD

PAGINA DE PSIHLOGIE

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Cuvânt-înainte, de Jack Canfield</i>	15
<i>Introducere la ediția din 2017</i>	21

PARTEA ÎNTÂI

DRAGOSTE, MINCIUNI ȘI O MARE DEȘTEPTARE

Capitolul 1

Banii și eu, banii și noi	31
---------------------------------	----

Capitolul 2

În India: inima foamei, sufletul banilor	49
--	----

PARTEA A DOUA

PENURIE ȘI SUFICIENȚĂ: ÎN CĂUTAREA PROSPERITĂȚII

Capitolul 3

Penuria: marea minciună	71
-------------------------------	----

Capitolul 4

Suficiența: adevărul surprinzător	95
---	----

PARTEA A TREIA

SUFICIENȚA: CELE TREI ADEVĂRURI**Capitolul 5**

Banii sunt ca apa 125

Capitolul 6

Ce apreciezi te apreciază. 148

Capitolul 7

Colaborarea creează prosperitate 171

PARTEA A PATRA

SCHIMBĂ VISUL!**Capitolul 8**

Schimbă visul! 201

Capitolul 9

Ia atitudine! 212

Capitolul 10

Puterea conversației 233

Capitolul 11

Crearea unei moșteniri bazate pe destul 253

Capitolul 12

Momentul de cotitură. 271

Resurse. 287

Capitolul 1

Banii și eu, banii și noi

Banii sunt ca un belciug pe care ni l-am pus singuri în nas. Acum ne duce unde vrea el. Numai că am uitat că noi suntem cei care l-au proiectat.

Mark Kinney

Într-un sat prosper din adâncurile pădurii tropicale amazoniene, aflat la zece zile de mers de orice formă de civilizație știută de noi, Chumpi Washikiat și oamenii lui sunt angajați într-o acțiune cutezătoare, curajoasă, riscantă și fără precedent. Învață cum să folosească banii.

Deși are douăzeci și șase de ani, Chumpi a interacționat foarte puțin cu banii până în urmă cu câțiva ani. Grupul lui indigen, Achuar, a trăit fără bani vreme de mii de ani. În tot acest timp, generații de oameni din grupul Achuar s-au maturizat, au muncit și și-au crescut copiii, au construit case și au susținut comunități, totul fără niciun ban. Acești oameni indigeni au fost și rămân foarte receptivi la cele mai importante influențe din viața lor: forțele naturii, relația cu ceilalți și cu pădurea, dar nu au nici un fel de relație cu banii. Reciprocitatea era moneda socială. Era de la sine înțeles că toată lumea împărțea cu toată lumea și toată lumea avea grijă de toată lumea. Dacă fiica lui Tantu se mărita cu fiul lui Natem, prietenii și vecinii lor se adunau să le construiască o casă. Când

un vânător omora un mistreț, întreg satul benchetua. Urcușurile și coborâșurile vieții erau cauzate, în cea mai mare parte, de forțele naturii. Orice bătălie era purtată din motive de onoare. Banii nu aveau nimic de-a face cu asta.

Chumpi a crescut în acest mediu, dar soarta îl desemnase să facă parte dintr-o generație care avea să schimbe totul. La începutul anilor 1970, grupul Achuar a intrat, pentru prima dată, în contact cu lumea modernă, prin misionari. În decurs de două decenii, pământul lor ancestral a devenit o țintă pentru companiile petroliere și alte interese comerciale care amenințau să decimeze pădurea tropicală, pentru a utiliza lemnul de esență tare și petrolul din zăcămintele subterane. În 1995, soțul meu, Bill, și cu mine am fost invitați de liderii Achuar să le fim parteneri în efortul de a proteja pământul și modul de viață al poporului indigen. Astfel l-am cunoscut pe Chumpi, un tânăr Achuar iscusit și un luptător.

După câțiva ani de la prima noastră întâlnire, Chumpi a fost ales de către bătrânii și liderii Achuar să meargă la studii în America. Urma să fie prima persoană din comunitate care învața limba engleză, un lucru esențial, dacă grupul Achuar își dorea să aibă o șansă la eficiență în ceea ce privea eforturile de conservare sau întreprinderile comerciale. În același timp, Chumpi a început să mai învețe un limbaj al vieții occidentale contemporane: limbajul banilor. Era un vocabular obligatoriu pentru a supraviețui într-o cultură foarte diferită de a lor, unde aproape toată lumea și tot ce se vede este operat invariabil și uneori exclusiv numai de bani.

Chumpi a locuit cu noi, a mers la cursuri la un colegiu din apropiere și a studiat foarte conștiincios engleza. În ce privea educația banilor, era mai mult prin osmoză. Oriunde mergea, limbajul și semnificația banilor pluteau în aer, de la panouri publicitare la reclame, de la spoturi publicitare la prețurile

pentru brișele de la brutărie. Prin conversațiile avute cu alți studenți învața despre speranțele și visurile lor, despre perspectivele lor după absolvire sau, cum spuneau ei, despre „viața în lumea adevărată“, a banilor. A început să vadă cum este în America: că aproape totul în viața noastră și fiecare alegere pe care o facem, mâncarea pe care o mâncăm, hainele pe care le purtăm, viitorul pe care îl visăm, dacă ne căsătorim sau nu ori dacă avem copii sau nu, chiar și chestiuni legate de dragoste, totul este influențat de acest lucru numit bani.

Nu a durat mult până când Chumpi a văzut că el și poporul lui aveau, acum, o relație cu banii. Banii aveau însemnătate. Dacă oamenii Achuar doreau să-și salveze patria din pădurea tropicală, trebuiau să lucreze cu faptul că era valoroasă pentru alții, prin potențialul ei de a produce bani. Alte grupuri indigene din regiune învățaseră despre bani într-un mod dureros. Cedaseră drepturile pentru pământurile lor în schimbul unor bani care dispăruseră la fel de repede cum apăruseră, iar în final oamenii și-au pierdut pământurile, casele, modul de viață și moștenirea care le aparținuse în tot timpul îndelungat de până atunci.

Oamenii Achuar au învățat lecția. Au realizat că provocarea lor era să folosească puterea banilor în mod clar și invariabil pentru a servi scopul cel mai înalt: să protejeze pădurea tropicală și să-i administreze resursele cu scopul de a asigura un viitor sustenabil pentru ei înșiși și pentru tot ce este viu. Au înțeles că relația lor nouă și fără precedent cu banii trebuie să fie bazată ferm pe valorile lor fundamentale și pe angajamentele lor cele mai înalte cu privire la viață și pământ, ori în caz contrar, cum se întâmplase cu vecinii lor, banii îi vor ruina. Provocarea continuă și astăzi și pune la încercare structura relațiilor lor și principiile comunitare străvechi din cultura acestora.

Când oamenii Achuar se află în pădurea lor tropicală, sunt prosperi și au tot ce le trebuie și așa a fost timp de sute și chiar mii de ani. Dar dacă fac un pas în afara pădurii tropicale, în lumea noastră, nu pot să mănânce, să aibă adăpost sau să trăiască nici măcar o perioadă scurtă de timp fără bani. Banii nu sunt opționali, sunt obligatorii. Bill și cu mine, pentru că am avut norocul de-a participa alături de Achuar la primul lor angajament cu lumea banilor, am simțit o chemare pentru a ne reexamina propria relație cu banii, precum și relația culturii noastre cu banii.

Ca și Chumpi și poporul Achuar, și noi avem o relație identificabilă, deși în mare parte inconștientă și nestudiată, cu banii. Este o relație ce ne conturează experiența de viață și sentimentele cele mai profunde despre noi înșine și despre alții.

Indiferent că-ți numeri restul în dolari, yeni, rupii sau drahme, banii sunt una dintre chestiunile centrale, un stâlp fundamental în viețile noastre. Așa este și în viața mea; o chestiune centrală pentru toți oamenii pe care i-am cunoscut, indiferent de cât de mulți sau de cât de puțini bani au.

Toată lumea este interesată de bani și aproape toți avem o îngrijorare cronică sau chiar o teamă că niciodată nu vom avea suficient de mulți ori că nu vom putea păstra destul. Mulți dintre noi se prefac că banii nu sunt importanți pentru noi; sau credem că nu ar trebui să fie. Mulți dintre noi trăiesc cu scopul declarat că acumularea de bani este lucrul cel mai important. Indiferent de cât de mulți bani avem sau nu, grija că nu avem sau nu vom avea destul ne face inima să bată mai tare când e vorba de chestiuni financiare. Cu cât încercăm din rășputeri să-i obținem sau chiar să-i ignorăm ori să fim mai presus de ei, cu atât cleștele banilor ne prinde și mai tare.

Banii au devenit un teren de joc în care ne măsurăm competența și valoarea ca oameni. Ne îngrijorăm că, dacă ne oprim și nu țintim mai sus, ne pierdem cumva locul în echipă sau ne pierdem avantajul. Dacă nu câștigăm teren, simțim că pierdem. Dacă nu suntem în fața altora, financiar vorbind, sau măcar la egalitate, simțim că rămânem în urmă și că trebuie să-i prindem din urmă. Jocul poate să producă euforie câteodată, să fie înfricoșător altădată, dar miza e ridicată, pentru că, pe terenul de joc al banilor, când nu câștigăm înseamnă că pierdem.

Chiar dacă jocul ne este favorabil, adesea simțim o deconectare săcâitoare, un decalaj între felul cum ne imaginăm că ar trebui să fie viața și modul cum o trăim, cu presiunea zilnică de a câștiga mai mult, de a cumpăra mai mult, de a economisi mai mult, de a avea mai mult și de a fi mai mult. Nici măcar cei bogați nu găsesc pace și libertate în ceea ce privește banii lor, cu care ai crede că vin la pachet, când ai atât de mult. Nu vin.

E nevoie de mai mult să joci în cercurile acelea, dar jocul e același. Poți să fii un director general care a câștigat 7 milioane de dolari anul trecut, dar dacă partenerul tău de golf tocmai a bătut palma pentru 10 milioane de dolari, iar tu n-ai făcut același lucru, înseamnă că rămâi în urmă în jocul banilor. Cu cât miza financiară e mai mare, cu atât ai mai mult de pierdut și cu atât mai competitiv devine jocul. Nimeni nu scapă de atracția puternică a banilor. Toată lumea reacționează la fluctuațiile banilor din viața lor.

Indiferent dacă ne uităm la bani în contextul vieților noastre personale sau a familiei noastre, al locului de muncă sau în cel al sănătății și al bunăstării națiunii, apare aceeași imagine: banii sunt partea cea mai motivantă, dăunătoare, miraculoasă, calomniată a vieții contemporane.

Lucrul pe care-l numim bani

Dacă analizăm mii de ani de condiționare culturală și prezumții, ca să ne uităm cu alți ochi la bani, putem începe cu niște observații de bază. Banii nu sunt produși de natură. Banii nu cresc în copaci. Cenții nu cad din cer. Banii sunt o invenție, o invenție strict umană. Sunt un produs absolut al geniului nostru. I-am inventat și îi producem. Sunt un obiect neînsuflețit care apare în multe feluri diferite pe parcursul unei istorii de 2500-3000 de ani, indiferent că vorbim despre scoici sau pietre ori lingouri de metale prețioase, o bancnotă de hârtie sau un impuls scurt pe ecranul unui computer. De la început, banii au fost inventați ca să faciliteze împărțirea și schimbul de bunuri și servicii, dar undeva pe parcurs puterea pe care am conferit-o banilor a depășit cu mult rolul lor utilitar inițial.

În momentul de față, în loc să privim banii ca pe o unealtă pe care am creat-o și pe care o controlăm, am ajuns să-i privim de parcă sunt o forță a naturii, o forță de luat în seamă. Chestia asta numită bani, bancnote de hârtie sau jetoane produse în masă, care nu dețin mai multă putere inerentă decât un carnețel sau un șervețel de hârtie, a devenit forța care ne controlează cel mai mult viața.

Banii dețin numai puterea pe care le-o alocăm, iar noi le-am alocat o putere imensă. Le-am dat aproape autoritate decisivă. Dacă ne uităm la comportamentul nostru, acesta ne spune că am făcut banii mai importanți decât noi, că le acordăm mai multă importanță decât vieții omenești. Oamenii au făcut și vor face fapte îngrozitoare în numele banilor. Au omorât pentru bani, au înrobit semeni și au devenit sclavii unei vieți lipsite de bucurie, ca să continue să aibă bani.

În numele banilor, omenirea a produs daune imense Pământului-mamă. Am distrus păduri tropicale, am îndiguit și

am decimat râuri, am tăiat complet păduri de arbori redwood* gigantici, am pescuit excesiv în râuri și lacuri, am otrăvit solul cu reziduuri chimice din industrie și agricultură. Am marginalizat întregi segmente din societate, am forțat oamenii săraci să locuiască în locuințe sociale, am permis formarea de ghetouri urbane, am exploatat întregi națiuni ca să obținem mână de muncă ieftină și am stat pe margine când mii de oameni au decăzut, de fapt milioane de oameni, unii dintre ei foarte tineri, prinși în rețele de vânzare a drogurilor, făcându-le rău altora și irosindu-și potențialul pentru o viață de fărădelegi, sclavie sau încarcerare. Am perpetuat tradiții vechi care le alocă bărbaților și femeilor acces inegal și diferit la bani și la puterea pe care le-o acordăm banilor, subjugând femeile și distorsionând așteptările și obligațiile bărbaților cu accesul lor privilegiat la bani.

În viața noastră, banii sunt arareori o sursă de libertate autentică, de bucurie sau de siguranță și, cu toate acestea, le permitem automat să dicteze cum ne trăim viața și, cel mai adesea, sunt cel mai important factor în raport cu deciziile legate de muncă, dragoste, familie și prieteni. Puține sunt lucrurile pe care le acceptăm atât de total precum puterea și autoritatea banilor, la fel și prejudecățile vizavi de ce trebuie să simțim despre ele. Disputăm prejudecățile vizavi de orice alt aspect al vieții: rasă, religie, politică, educație, sex, familie și societate. Dar când vine vorba de bani, îi acceptăm nu doar ca unitate de măsură a costului economic, dar și ca modalitate de a atribui importanță și valoare fiecărui om și fiecărui lucru din lume. Când vorbim despre succes în viață, banii sunt aproape întotdeauna prima și uneori singura unitate pe care

* Conifere din specia *Sequoia sempervirens*, copaci care ating peste 100 m înălțime și ajung la vârste de până la 2000 de ani, considerați cei mai înalți din lume (*n. tr.*).

o folosim pentru a-l măsura. La un moment dat, în viața personală, toți ne-am apreciat sub valoarea noastră reală, am profitat de pe urma altora, ne-am pretat la lucruri de care nu suntem mândri, pentru a ne păstra banii sau puterea pe care credem că o pot cumpăra. Am păstrat tăcerea, pentru a evita conflicte sau interacțiuni neplăcute din cauza banilor. Comportamentul nostru legat de bani a stricat relații când banii au fost folosiți ca instrument de control sau pedeapsă, ca mijloc de evadare emoțională sau manipulare ori ca substitut pentru dragoste. În familiile cu averi considerabile, multe au fost otrăvite de lăcomie, neîncredere și dorința de a-i controla pe ceilalți. Viața privilegiată i-a izolat de experiența esențială a interacțiunilor umane de rând, autentice. În viața celor pentru care banii sunt insuficienți, zbaterea pentru supraviețuire poate, cu ușurință, să devină tema predominantă, care nu ține cont de valoarea și de potențialul uman bazal al unui individ, al unei familii sau chiar al comunităților și culturilor. Pentru unii oameni, absența cronică a banilor poate deveni o scuză pe care o folosesc pentru a fi mai puțin ingenioși, productivi sau responsabili decât ar putea fi altminteri.

Ne naștem într-o cultură definită de bani și relația noastră inițială cu banii este un produs al acestei culturi, indiferent că este una în care sărăcia predomină, precum Mozambique sau Bangladesh, ori o cultură de belșug și bogăție, ca în țări precum Statele Unite sau Japonia. Din experiențele noastre cele mai timpurii, învățăm locul și puterea banilor în familiile, comunitățile și viețile noastre. Vedem cine îi câștigă muncind și cine nu îi câștigă. Vedem ce sunt dispuși părinții noștri să facă sau nu pentru a căpăta bani și lucrurile pe care le pot cumpăra aceștia. Vedem că banii ne modelează perspectiva personală și opinia publică.

În cultura noastră de consum americană, mult mai agresivă, chiar și copiii de vârstă fragedă sunt atrași într-o relație aprigă cu banii. Ca și generația noastră, dar în mai mare măsură în ziua de azi, copiii cresc într-un mediu și cu o cultură populară care încurajează un apetit insașiabil pentru cheltuială și achiziții, fără să ia în seamă consecințele în plan personal și ecologic. Deformările din relația cu banii apar ca rezultat al unor experiențe aparent inofensive în cadrul culturii banilor, cumulate de-a lungul vieții. Probleme financiare personale, chestiuni legate de sustenabilitate și echitate socială cu rol central în economia umană și în mediul înconjurător își au evident rădăcinile în relația noastră cu banii și în cultura banilor în care ne naștem, pe care le acceptăm drept firești.

Banii și sufletul: marea divergență

Pentru cei mai mulți dintre noi, relația cu banii este una absolut contradictorie, iar comportamentul nostru legat de bani de cele mai multe ori nu corespunde cu valorile, angajamentele și idealurile noastre cele mai profunde, cu ceea ce numim „suflet”. Când vorbesc despre suflet, nu mă refer la semnificația religioasă. Când vorbesc despre valorile „noastre” fundamentale, sau angajamente înalte, nu sugerez că toți gândim sau simțim la fel despre politică, religie, economie și celelalte chestiuni, cerințe și dorințe care domină actualitatea. Cred că, undeva în adâncul nostru, când privim cu atenție și dăm la o parte toate lucrurile în care ni s-a spus să credem, sau lucrurile în care suntem influențați și manipulați să credem, sau chiar lucrurile în care alegem să credem, ceea ce contează pentru ființele umane, *cele mai universale angajamente și valori sufletești fundamentale pe care le avem* țin de binele oamenilor pe care îi iubim, al nostru și al lumii în care trăim.

Noi chiar vrem o lume care funcționează pentru toată lumea. Nu vrem copii care suferă de foame. Nu vrem ca violența și războiul să chinuie planeta, chiar dacă se petrec undeva departe. Nu vrem ca tortura, răzburarea și represaliile să fie instrumente folosite de guverne și conducători. Fiecare dintre noi vrea o viață sigură, ferită de primejdii, axată pe iubire, satisfăcătoare pentru noi înșine și cei dragi, dar, de fapt, pentru toată lumea. Toți vrem o planetă sănătoasă și ca toată lumea să aibă șansa unei vieți sănătoase și productive.

Mai cred și că, la baza tuturor temerilor și a supărărilor, chiar și a celor mai adânci, stă dorința tuturor să iubească și să fie iubiți și să marcheze o diferență în lume, prin viața lor. Vorbind în termeni spirituali, nu neapărat în sensul unei anumite religii, cred că oamenii vor să aibă și experiența propriei naturi divine, să simtă că sunt conectați cu natura și cu misterul unor lucruri situate dincolo de înțelegerea noastră. Cultura banilor ne-a format în feluri pe care nu le-am alege într-un proces mai conștient, sufletesc. Ne face să subminăm și să erodăm, fără să vrem, cele mai profunde valori și angajamente umane, iar uneori chiar să renunțăm la cele pe care susținem sus și tare că le respectăm cel mai mult.

Cântecul de sirenă al succesului

La începutul anilor 1970, când Bill și-a lansat cariera în afaceri, iar seducția banilor a început să-i răsună în urechi, a fost recrutat împreună cu alți absolvenți de MBA de la universități de top de o companie promițătoare renumită, care oferea contracte de închiriere la scară largă pentru mijloace de transport și computere. Făceau bani primind un procent din contracte și era exact momentul când piața respectivă devenea rentabilă. Afacerea a început să aibă din ce în ce mai mult

succes, să crească din ce în ce mai repede, iar la un moment dat directorii companiei și-au propus să atingă un miliard de dolari mai repede decât orice altă companie din istorie. Era o țintă foarte ambițioasă, amețitoare la vremea respectivă, dar absolut posibilă. Era extrem de captivant și toată lumea, inclusiv soțiile și soții, au fost seduși de obiectiv. Îmi amintesc că eram foarte entuziasmată că lui Bill și colegilor lui le mergea atât de bine; și ce grozav era, cum îl încurajam să nu-și întrerupă obiceiul de a sta până târziu la birou sau de a merge mai devreme ori să nu renunțe la călătoriile de afaceri, chit că erau la sfârșit de săptămână.

Cei trei copii mici, Zachary avea un an, Summer avea trei ani și Billy avea cinci ani, erau centrul vieții noastre sau, cel puțin, așa credeam noi. Căsnicia și relația cu copiii noștri erau cele mai importante lucruri din lume pentru noi sau, cel puțin, așa declarăm. Dar dacă ne-ar fi filmat cineva atunci și s-ar fi uitat în mod obiectiv la film, ar fi spus: *Nu, nu le pasă deloc de copii*. Copiii sunt cu dădaca, soția e mereu plecată cu soțul ei ori la cumpărături sau dau petreceri și pierd cele mai importante faze din perioada de creștere a copiilor: primii pași, poveștile dinainte de culcare, săruturile sau spontaneitatea care formează o relație. Își permit să plătească pentru dădaca sau grădiniță, jucării și o casă grozavă, dar, chiar și atunci când sunt alături de copii, gândurile li se învârt numai în jurul lucrurilor pe care trebuie să le facă pentru a-și atinge țelurile financiare sau a le demonstra prietenilor că se descurcă foarte bine cu experiența bogăției nou-apărute.

Simțeam că le eram devotați copiilor, dar, dacă te uitați onest la cum ne consumam timpul și energia, observai cu ușurință că acțiunile noastre nu coincideau cu intențiile.

Ne-am lăsat prinși în goana din mijlocul anilor 1970. Banii curgeau și tot ce cumpăram ne alimenta dorința pentru lucrul